

Mahmure EŞGÜNOĞLU*

Türkiye ve Seçilmiş AB Ülkelerinde Uluslararası Ticaret Üzerinden Alınan Vergilerin Karşılaştırmalı Analizi

Özet

Küreselleşmenin etkisiyle uluslararası ticaretin hız kazanması dünya dış ticaret hacmini artırmıştır. Ülkeler arasında mal ve hizmet alım satımının artması, dış ticaretin nasıl vergilendirilmesi gerektiği konusunu gündeme getirmiştir. Bu konuda Gümrük Vergisi, Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi gibi uluslararası ticaret üzerinden alınan vergiler ile ilgili çeşitli anlaşmalar, mevzuatların uyumlaştırılması ve yakınlaştırılması gibi düzenlemeler yapılmaktadır. Başta Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında ortak tarifeyi öneren Gümrük Birliği Anlaşması olmak üzere, AB müktesebatinin uygulanmasını amaçlayan çeşitli vergisel çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmada, Almanya, Fransa, Yunanistan'da Gümrük Vergisi, KDV, ÖTV gibi uluslararası ticaret üzerinden alınan vergi uygulamalarından bahsedilecek ve Türkiye ile karşılaştırılarak değerlendirmelerde bulunulacaktır. Karşılaştırma yapılırken de her bir vergi için yıllık vergi hasılatına, bu vergilerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ve toplam vergi gelirleri içerisindeki payına bakılarak değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ticaret, Uluslararası Vergi, Gümrük Vergisi,

JEL Sınıflandırma Kodu: F13, H20, H27

Comparative Analysis of Taxes on International Trade in Turkey and Selected EU Countries

Abstract

The acceleration of international trade by the influence of globalization has increased the volume of foreign trade in the world. The increase in the buying and selling of goods and services among the countries has brought into the question of how foreign trade should be taxed. In this context, various agreements related to international trade tax such as Customs Tax, Value-Added Tax, Special Consumption Tax and other arrangements harmonization and approximation of the legislation are made. One of them is the Customs Union Agreement, which proposes a common tariff among the Member States of the European Union. And various tax studies are being carried out aiming at implementing the EU acquis. In this study, it will be mentioned about the tax applications on international trade such as Customs Duty, VAT, SCT in Germany, France, Greece and will be evaluated in comparison with Turkey. A comparison will be made by considering the annual tax revenue for each tax, the share of these taxes within the Gross Domestic Product (GDP) and total tax revenues.

Keywords: international Trade, International Tax, Customs Duty

JEL Classification Codes: F13, H20, H27

* Arş.Gör., Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, mesgunoglu@hotmail.com

Giriş

Avrupa Birliği, ortak pazar oluşturma maksadıyla üye olan ülkelere yönelik 1967 yılından itibaren birçok alanda olduğu gibi vergisel alanda da uyum çalışmalarını sürdürmektedir. Altı ülke ile başlayan ve günümüzde yirmi sekiz ülkeyi içine alan Avrupa Birliği'nin amacı, siyasi ve ekonomik bir bütünleşme sağlamaktır. AB'ye üye ülkelerde uygulanan vergi sistemlerinin yakınlaştırılması ve uyumlaştırılması bu amacın bir gereğidir. Bu vergisel çalışmaların başında ise KDV ve ÖTV gelmektedir. AB üye ülkelerden herhangi birinin vergi oranını değiştirmesi uluslararası rekabeti etkileyeceğinden üye ülkelerin birbirlerinden bağımsız davranmaması ve ortak karar alması istenilmektedir. Dolayısıyla haksız rekabetin önlenmesi için AB üye ülkelerin vergi politikalarını belirlerken AB'nin antlaşmalarına veya direktiflerine aykırı davranması beklenemez. Ancak tüm bu çalışmalara rağmen yine de vergi kanunlarında üye ülkeler açısından tam bir birlik sağlanmış denilemez, sadece Gümrük Birliği açısından tam bir bütünleşme sağlanmıştır.

Avrupa Birliği'nin kurucu Roma Antlaşmasınının 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101 ve 102. maddeleri vergi uyumlaştırması ile ilgilidir. Üye ülkelerin yerli mallar ile ithal edilen mallar arasındaki rekabet bozucu faktörleri ortadan kaldırmayı amaçlayan antlaşmanın en önemli maddelerinden 95. maddesinde, hiçbir üye devlet, diğer üye devletlerin mallarına, kendi benzer mallarına uyguladığı vergiden daha yüksek dolaylı veya doğrudan herhangi bir vergi veya herhangi bir iç vergi uygulayamayacaktır (İlhan, 2007: 4- 5).

Roma Antlaşmasınının 269. maddesine göre topluluğunun bütçesi tamamen kendi kaynakları ile finanse edilecektir. AB'nin bütçesini oluşturan kaynaklar; geleneksel öz kaynaklar, KDV payı, Gayri Safi Milli Hasıla (GS-MH)'ya bağlı kaynaklar ve diğer kaynaklardır. Geleneksel öz kaynakların temelini birliğe üye olmayan üçüncü ülkelerden yapılan ithalat üzerinden alınan gümrük vergileri oluşturmaktadır. Üye devletler tarafından tahsil edilen gümrük vergilerinin %80'i doğrudan AB bütçesine aktarılmaktadır (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2016: 3).

AB ülkelerinde uygulanan başlıca vergi türleri ise; gelir vergisi, kurumlar vergisi, belediye vergisi, bölge vergisi, muamele vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, menkul iradı vergisi, veraset ve intikal vergisi, gayrimenkul vergisidir (Suer, 1999: 208).

Bu çalışmada, Avrupa Birliği'nin 1957 Roma Antlaşması ile belirlenen ve 1993 Maastricht Antlaşmasıyla değiştirilip geliştirilen ortak politikalarının uygulanması ve tek pazarın kurulmasıyla oluşabilecek haksız vergi rekabetinin ortadan kaldırılması amacına yönelik, özellikle dolaylı vergiler alanında yapılan Gümrük Vergisi, KDV ve ÖTV uyumlaştırma çalışmalarından bahsedilecektir. Bu vergi türleri Almanya, Fransa, Yunanistan ve Türkiye açısından incelenecek ve karşılaştırma yapılırken de her bir vergi için yıllık vergi hasılatına, bu vergilerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) ve toplam vergi gelirleri içerisindeki payına bakılarak değerlendirmelerde bulunulacaktır.

Tablo 1: Mal ve Hizmetler Üzerinden Alınan Vergilerin GSYİH İçerisindeki Payı (%)

Ülkeler	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	9,85	9,792	10,214	10,24	10,755	10,314	10,405	10,342	10,195	10,125	10,057
Fransa	10,893	10,752	10,548	10,412	10,409	10,452	10,679	10,836	10,859	10,969	11,082
Yunanistan	10,892	11,108	11,417	11,219	10,967	12,246	13,246	13,401	13,915	15,52	15,463
Türkiye	11,959	11,943	11,476	11,013	11,246	12,491	12,587	12,444	13,479	12,684	13,297
OECD	10,846	10,722	10,625	10,33	10,3	10,572	10,648	10,76	10,822	10,96	-

Kaynak: OECD (2016), Revenue Statistics, OECD Countries: Comparative Tables, Paris.

Yukarıdaki tabloda, Gümrük Vergisi, KDV ve ÖTV gibi vergileri de kapsayan mal ve hizmetler üzerinden alınan dolaylı vergilerin ülkeler bazında GSYİH içerisindeki payını göstermektedir. Tabloya bakıldığında en fazla dolaylı vergi yükünün 2015 yılı için Yunanistan'da olduğu ve Türkiye ile birlikte OECD ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir. Yunanistan ve Türkiye vergi yükü en fazla artan iki ülkedir. Son on yılda Yunanistan'da dolaylı vergilerin GSYİH içerisindeki payı %5 farkla en fazla artan ülke iken, Türkiye'de %2 artış göstermiştir. Almanya ve Fransa'da ise on yılda yaklaşık %1 artış olmuştur.

Çalışmanın devamında, sırasıyla dış ticaret üzerinden alınan vergilerden Gümrük Vergisi, KDV ve ÖTV'den bahsedilecektir.

1. Gümrük Vergisi Uygulaması

1 Ocak 1996 tarihinde Türkiye ile AB üye ülkeleri arasında yapılan Gümrük Birliği çerçevesinde gümrük vergileri ve diğer eş etkili vergiler kaldırılmış, üçüncü ülkelere yapılan ithalatta Ortak Gümrük Tarifesi uygulaması getirilmiştir (İlhan, 2007: 14).

Roma Antlaşması'nın, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurucu antlaşması denmesinin temel nedeni; Avrupa Topluluğu içinde malların, sermayenin, iş gücünün ve hizmetlerin serbestçe dolaşımını sağlamak için buna engel olan gümrüklerin, yasaklamaların ve sınırlamaların kaldırılmasını öngörmesidir. Bu Antlaşma'nın 3. maddesinin (a) fıkrasında, üye ülkeler arasındaki gümrük vergi ve resimlerinin ve malların ithal ve ihracındaki miktar kısıtlamalarının ve eş etkili diğer önlemlerin kaldırılması, (b) fıkrasında, üçüncü ülkelere karşı ortak bir gümrük tarifesinin uygulanması ve ortak bir ticaret politikasının kabulü sayılmaktadır (Oral, 2005: 267).

Avrupa Birliği'nde gümrük vergisi bakımından tam bir bütünlük sağlanmıştır. Bu konudaki hükümler, üye ülkelerde doğrudan yürürlüğe giren ve ulusal kanunlardan üstün olan, Topluluk Tüzükleri (EC Regulation) tarafından belirlenmekte ve böylece gümrük vergileri tüm Avrupa Birliği ülkelerinde aynı ilkeler doğrultusunda uygulanmaktadır. Ayrıca üçüncü ülkelere gelen ithal ürünlere uygulanan tarım tarhi ve anti-damping resmi için de aynı uyum sağlanmıştır (Oral, 2005: 272).

Tablo 2: AB için Toplanan Gümrük Vergileri (Ulusal Para/Milyar)

Ülkeler	2000	2008	2009	2011	2012	2013	2014	2015p
Almanya	3,394	4,036	3,778	4,556	4,417	4,251	4,608	5,195
Fransa	1,513	1,615	1,461	1,866	1,883	1,842	1,827	1,931
Yunanistan	210	305	252	186	162	148	148	-

Kaynak: OECD (2016), Revenue Statistics 1965-2015, OECD Publishing, Paris.

Tablo 2, AB üye ülkelerin Avrupa Birliği hesabına aktarmış olduğu gümrük vergisi hasılatını göstermektedir. Üye devletler, birliğe üye olmayan üçüncü ülkelere yapılan ithalat üzerinden alınan gümrük vergilerinin %80'ini AB bütçesine aktarmaktadır. En fazla pay ise kurucu üyelerden biri olan Almanya'ya aittir.

Tablo 3: Gümrük ve İthalat Vergisi'nin Yıllık Tahsilatı (Ulusal Para/Milyar)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Fransa	0.3	0.4	0.4	0.8	0.7	0.8	0.7	0.7
Yunanistan	-0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-
Türkiye	0.5	1.6	3.3	4.8	5.3	5.5	6.7	8.5

Kaynak: OECD (2016), Revenue Statistics, OECD Countries: Comparative Tables, Paris.

Tablo 4: Gümrük ve İthalat Vergisi'nin GSYİH İçerisindeki Payı (%)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Fransa	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Yunanistan	-0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-
Türkiye	0.3	0.2	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
OECD Ortalaması	0.3	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	-

Kaynak: OECD (2016), Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris.

Tablo 5: Gümrük ve İthalat Vergisi'nin Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı (%)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Fransa	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Yunanistan	-0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	-
Türkiye	1.1	1.0	1.2	1.3	1.4	1.2	1.3	1.4
OECD Ortalaması	1.1	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	-

Kaynak: OECD (2016), Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris.

Gümrük ve diğer ithalat vergileri, ülkeye giren mallar veya yurt dışı yerleşik kişiler tarafından sakinlere teslim edilen mallar üzerinden alınan vergilerdir. Tablo 3, 4 ve 5'de ithalat vergileri olarak, ithalat üzerinden alınan gümrük ve diğer eş etkili mali yükümlülükler ifade edilmektedir. Bu kapsama Gümrük Vergisi'ne ek olarak Tek ve Maktu Vergi, Dampinge Karşı Vergi, Telafi Edici Vergi, Damga Vergisi, Toplu Konut Fonu, Tütün Fonu,

Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu, Çevre Katkı Payı, Destekleme Fiyat İstikrarı Fonu vb eş etkili mali yükümlülükler de girmektedir.

Tablo 3, 4 ve 5'e toplu olarak baktığımızda ise; Gümrük ve İthalat Vergisi tahsilatının, vergilerin GSYİH içerisindeki ve toplam vergi gelirleri içerisindeki payının en fazla Türkiye'de olmasının sebebi, Türkiye'nin 1995 yılında Gümrük Birliği'ne üye olmasına rağmen AB'ye üye olmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca buradan çıkan bir başka sonuç olarak, Türkiye'nin birlik dışında ithalat üzerinden gümrük vergisi tahsil ettiği yani AB ülkeleri hariç dış ticaret hacminin geniş olduğu söylenebilir. Gümrük Birliği sonrasında ise Türkiye'de de gümrük vergi gelirlerinde azalma olmuştur. AB üyesi diğer ülkelerde ise bu payın daha az olması da bunun kanıtıdır.

Türkiye'nin AB ile gümrük birliğini gerçekleştirmesinden sonra, bu ülkelerden yapılan ithalatta gümrük vergilerinin sıfırlanması sonucu gümrük vergisi hasılatının düşmesi doğaldır. Sadece üçüncü ülkelerden yapılan ithalatta alınan Gümrük Vergisi, Ortak Gümrük Tarifesine göre alınan ikinci derece bir vergi haline gelmiştir (Tuncer, 2001: 171).

2. Katma Değer Vergisi Uygulaması

Katma Değer Vergisi, her üretim ve dağıtım aşamasında malların ve hizmetlerin satışından alınan genel bir muamele vergisidir. Avrupa Birliği'nin KDV, ÖTV gibi dolaylı vergilerin uyumlaştırılması için yaptığı antlaşmalara veya direktiflere rağmen idari ve siyasal nedenlerden dolayı halen tam bir birlik sağlanamamıştır. Her ülke AB direktiflerine yakın ancak kendine özgü vergi uygulamalarına devam etmektedir.

AB, haksız rekabeti önlemek için vergi oranlarında standartlaşmaya gitmiştir. KDV için standart oran ve temel gıda maddeleri, kitaplar, ilaçlar gibi bazı mal grupları için indirimli oran uygulanmasını savunmaktadır. Bazı mallar (alkollü içecekler, tütün, benzin ve motorlu taşıtlar, şans oyunları ve çevreyi kirleten ürünler gibi) katma değer vergisinin yanı sıra ek bir vergiye tabi tutulsa da, bu uygulama olabildiğince kısıtlı tutulmaya çalışılarak, kahve, çay, tuz, kibrit, alkolsüz içecekler gibi mallara genişlemeyerek, standart KDV oranı dışında bir tüketim vergisi tercih edilmemektedir (Suer, 1999: 232).

Yine de Avrupa Birliği ülkesinde uygulanan KDV oranları birbirinden farklılık göstermektedir. Üye ülkeler kendi standart oranlarını tespit etmekte serbest olmakla birlikte standart oran olarak %15'in altına inemezler. Üye ülkelerin uyguladıkları standart oranlar %15 ile %25 arasında değişmektedir (Oral, 2005: 271). Tablo 6, seçilmiş ülkelerdeki standart ve indirimli oranları göstermektedir.

Tablo 6: KDV Oranları (2016)¹

Ülkeler	KDV Oranı	Ürün
Almanya	%19 %7	Standart Oran İndirimli Oran
Fransa	%20 %10 %5.5 %2.1	Her türlü mal alım satımı ve hizmet ifası Gıda, kitap, toplu taşıma İlaç, basılı eserler
Yunanistan	%23 %13 %6	Standart oran Bazı petrol ürünleri Anakaradan adalara taşıma vergisi Bazı petrol ürünleri Basın, tiyatro
Türkiye	%18 %8 %1	Standart oran İndirimli oranlar

Kaynak: OECD (2016), Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris.

¹ Bu oranlar bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmektedir.

Ülkeler AB'ye uygun olarak genel mal ve hizmetler için standart oran belirlemiş, temel gıda maddeleri, kitap, ilaç gibi bazı mal ve hizmetler grupları için de indirimli oran uygulamaktadır.

Tablo 7: KDV'nin Yıllık Vergi Tahsilatı (Ulusal Para/Milyar)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	140,9	140,1	180,5	190,2	194,4	197,3	203,4	211,7
Fransa	106,9	126,8	135,4	140,2	142,4	144,2	148,0	151,5
Yunanistan	9,8	13,4	16,0	15,0	13,7	12,6	12,7	-
Türkiye	9,7	34,4	62,5	78,6	81,6	100,7	102,5	120,8

Kaynak: OECD (2016), Revenue Statistics, OECD Countries: Comparative Tables, Paris.

Tablo 7'ye göre; toplam vergi hasılatı açısından Türkiye, Almanya ve Fransa'dan sonra üçüncü sıradayken, tablo 8'de KDV'nin GSYİH içerisindeki payına bakıldığında farkın çok azaldığı görülmektedir. Yunanistan ise vergi hasılatını en az toplayan ülke iken vergi yükünün en çok olduğu ülke durumundadır. Bu da Türkiye ve Yunanistan'da başta KDV olmak üzere dolaylı vergilerin payının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 8: KDV'nin GSYİH İçerisindeki Payı (%)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	6.7	6.1	7.0	7.0	7.0	7.0	7.0	7.0
Fransa	7.2	7.2	6.8	6.8	6.8	6.8	6.9	6.9
Yunanistan	6.9	6.7	7.1	7.3	7.2	7.0	7.1	-
Türkiye	5.8	5.3	5.7	6.1	6.8	6.4	5.9	6.2
OECD Ortalaması	6.4	6.6	6.5	6.5	6.6	6.6	6.8	-

Kaynak: OECD (2016), Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris

Tablo 9: KDV'nin Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı (%)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	18.4	18.0	20.0	19.7	19.4	19.2	19.0	18.9
Fransa	16.7	16.7	16.1	15.8	15.4	15.1	15.2	15.3
Yunanistan	20.8	21.5	21.9	21.5	20.2	19.6	20.0	-
Türkiye	24.2	21.8	21.7	21.8	20.8	22.0	20.4	20.6
OECD Ortalaması	19.2	19.8	20.0	20.0	19.8	19.8	20.1	-

Kaynak: OECD (2016), Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris.

Tablo 9'a bakıldığında ise, 2015 yılı için tüm ülkelerde KDV, toplam vergi gelirlerinin yaklaşık 1/5'ini oluşturmaktadır. Bu tablo, KDV'nin kamu geliri açısından önemli bir yer edindiğini ve mali açıdan önemini göstermektedir.

3. Özel Tüketim Vergisi Uygulaması

Ortak pazarın oluşumuyla birlikte, Özel Tüketim Vergilerinin yapısal uyumlaştırması 1992 yılında kabul edilen bir dizi yönergeyle tamamlanmıştır. ÖTV'nin yapısı, uygulama metotları ve uygulama alanı konularında uyum sağlanmış olmakla birlikte, oranlar üzerinde henüz bir uyumlaştırma gerçekleştirilememiştir (Çetinkol, 2013: 64).

Avrupa Birliği'nde Özel Tüketim Vergisi 92/12/AET sayılı Konsey direktifinde petrol ürünleri, alkol, alkollü içecekler, tütün ve işlenmiş tütün olmak üzere beş grup mal üzerinden her ürün kategorisi için ürünün yapısına göre tütün ve tütün mamulleri hariç maktu tutarlarda alınmaktadır (İlhan, 2005: 12). Aynı direktifinde vergiyi doğuran olay, verginin konusuna giren malların teslimi veya ithalatı olarak belirtilmiştir.

Verginin matrahı, vergi mükellefinin ödeyeceği vergi miktarının hesaplanmasına esas teşkil eden gelir dilimi olup matrah advalorem ve spesifik vergileme tekniğine göre belirlenmektedir. AB'de ÖTV oranları, tütün mamulleri dışındaki tüm mallar için miktar esasına göre belirlenmekte iken, tütün ve tütün mamullerinde ise değer esaslı uygulanmaktadır (Bilici, 2012: 248- 249). ÖTV oranları; bira, şarap, alkollü içecekler, tütün, gazlı içecekler, petrol ve petrol ürünleri, motorlu araçlar için ülkeden ülkeye spesifik veya advalorem vergi olarak değişiklik gösterebilmektedir.

Türkiye'nin, AB'ye uyum çerçevesinde gerçekleştirdiği en kapsamlı çalışmalardan biri olan ÖTV, 12 Haziran 2002 tarihinde 4760 sayılı Yasa ile Türk vergi sistemine girmiştir. Ancak, Türkiye'de söz konusu beş mal grubu dışında lüks mallar ve otomobil üzerinden de ÖTV alınmakla birlikte bu mallara uygulanan vergi genellikle nispidir ve AB'ye kıyasla vergi oranları daha yüksektir.

Tablo 10: ÖTV'nin Yıllık Vergi Tahsilatı (Ulusal Para/Milyar)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	67,2	77,2	76,1	80,6	79,6	80,1	81,7	82,0
Fransa	51,4	57,1	62,2	67,8	71,0	73,3	74,5	79,0
Yunanistan	5,4	5,9	8,4	8,7	7,9	8,0	7,9	-
Türkiye	6,6	40,2	69,3	78,3	87,7	102,6	110,7	129,1

Kaynak: OECD (2016), Revenue Statistics, OECD Countries: Comparative Tables, Paris.

Tablo 10'a göre; Türkiye'de vergi hasılatının bu kadar yüksek olmasının nedeni ÖTV kapsamına giren mal gruplarının AB'ye kıyasla daha geniş olması ve vergi oranlarının AB üye ülkelerine göre daha yüksek olmasıdır.

Tablo 11: ÖTV'nin GSYİH İçerisindeki Payı (%)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	3.2	3.4	2.9	3.0	2.9	2.8	2.8	2.7
Fransa	3.5	3.2	3.1	3.3	3.4	3.5	3.5	3.6
Yunanistan	3.8	3.0	3.7	4.2	4.1	4.4	4.5	-
Türkiye	4.0	6.2	6.3	6.0	6.2	6.5	6.3	6.6
OECD Ortalaması	3.6	3.4	3.3	3.3	3.3	3.3	3.3	-

Kaynak: OECD (2016), Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris.

Tablo 12: ÖTV'nin Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Payı (%)

Ülkeler	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Almanya	8.8	9.9	8.4	8.4	7.9	7.8	7.6	7.3
Fransa	8.0	7.5	7.4	7.6	7.7	7.7	7.7	8.0
Yunanistan	11.5	9.6	11.5	12.4	11.6	12.4	12.5	-
Türkiye	16.4	25.5	24.1	21.7	22.4	22.4	22.0	22.0
OECD Ortalaması	11.1	10.4	10.2	10.0	10.0	9.8	9.6	-

Kaynak: OECD (2016), Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris.

Tablo 11'e bakıldığında, ÖTV'nin GSYİH içerisindeki payının en fazla Türkiye'de ve OECD ortalamasının yaklaşık iki katı olduğu söylenebilir. Tablo 12'de ise Türkiye'de ÖTV'nin toplam vergi gelirleri içerisindeki payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak, Türkiye'de KDV üzerinden ÖTV hesaplanması, petrol ürünleri, alkollü içecekler, sigara, otomobil, beyaz eşya vb ürünlerdeki yüksek vergi oranıdır. Sonuç olarak Türkiye'de ithalat üzerinden alınan vergiler içerisinde Gümrük Vergisi'nin payı az olmakla beraber, KDV ve ÖTV'nin ülke ekonomisinde yüksek derecede öneme sahip olduğu aşikardır.

Sonuç

Avrupa Birliği'nin temel amacı, rekabet eşitliği bozulmadan kişilerin, malların, sermayenin, iş gücünün ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlamaktır. Avrupa Birliği'nde gerçekleştirilen vergi uyumlaştırılması çalışmalarında özellikle dolaylı vergiler açısından büyük mesafeler alınmıştır. Ortak pazar hedefi çerçevesinde üye ülkelerin gümrük kapılarında dolaylı vergilerle ilgili olarak yapılmakta olan işlemlerin tümüyle kaldırılması gereği ortaya konulmuş ve üye ülkeler arasında serbest dolaşımı sağlamak amacıyla gümrükler, yasaklamalar, kısıtlamalar ortadan kaldırılmıştır. Haksız rekabetin oluşmaması için üye ülkelerin AB antlaşma ve

direktiflerine uygun ve ortak hareket etmesi istenilmektedir.

Avrupa Birliği, ortak pazar hedefi doğrultusunda özellikle dolaylı vergiler alanında uyumlaştırma çalışmalarını 1967 yılından beri sürdürmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalardan Gümrük Birliği konusunda tam birlik sağlanmıştır. KDV ve ÖTV konusunda ise üye ülkeler siyasal ve ekonomik nedenlerden dolayı farklı kararlar alıp uygulamaktadırlar. Ülkelerdeki vergi oranları farklılıkları ise uluslararası rekabeti bozmakta ve oran farklılıklarından dolayı vergi hileleri ve gümrük kaçakçılığı oluşmaktadır. Bu nedenle birliğe üye ülkeler arasında KDV ve ÖTV oranlarını kapsayan geniş bir uyumlaştırma sağlanarak rekabet eşitliği sağlanabilir. Ancak üye ülkelerin milli çıkarları, vergi oranlarının ortak mevzuata bağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Sonuç olarak çalışmada, AB üye ülkelerinden Almanya, Fransa ve Yunanistan ile üye olma yolunda aday olan Türkiye; Gümrük Vergisi, KDV ve ÖTV açısından karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Bu karşılaştırma ülkelerin 2005-2015 yılları arasındaki bu vergi gelirleri rakamlarına, vergi gelirlerinin toplam vergi gelirleri ve GSYİH içerisindeki yerine bakılarak yapılmış ve Türkiye'nin konumu ortaya konmaya çalışılmıştır. Burada Gümrük vergisi ve diğer ithalat yükümlülükleri olarak, ithalat üzerinden alınan gümrük vergisi ve diğer eş etkili mali yükümlülükler (Damga Vergisi, Anti Damping Vergisi, Kaynak Kullanım Destekleme Fonu, Toplu Konut Fonu, Tütün Fonu, Maden Fonu, Telafi Edici Vergi, Çevre Katkı Payı, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu Kesintisi, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Kapsamında Alınan Kesinti vb) ifade edilmektedir. Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi açısından ise veri sıkıntısı nedeniyle ithalde veya dahilde alınan vergi ayırımına gidilememiştir.

AB'ye aday ülke olarak Türkiye'de tam üyelik isteniliyorsa uyumlaştırmaya ilişkin düzenlemelere zamanında gidilmeli, vergi sistemleri arasındaki farklılıklar en aza indirilmeye çalışılmalı ve özellikle vergi oranlarındaki farklılıklar rekabeti bozucu etki yaptığından bu alanda uyum sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Bilici, N. (2012). Avrupa Birliği ve Türkiye, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Çetinkol, G. (2013). Türk vergi sisteminin Avrupa Birliği vergi sistemine dolaylı vergiler bakımından uyumlaştırılması, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İlhan, G. (2007). Avrupa Birliği özel tüketim vergisi uyumlaştırması ve Türk vergi sisteminin uyumu, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 4(2), 1- 23.
- OECD (2016), Consumption Tax Trends, OECD Publishing, Paris. [Online] http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/consumption-tax-trends-2016_ctt-2016-en#.WUJ_LuvyjlU, Erişim Tarihi: 11.06.2017.
- OECD (2016), Revenue Statistics 1965-2015, OECD Publishing, Paris. [Online] http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/taxation/revenue-statistics-2016_rev_stats-2016-en-fr#.WUKAa-vyjIU, Erişim Tarihi: 04.06.2017.
- OECD (2016), Revenue Statistics, OECD Countries: Comparative Tables, Paris.
- Oral, H. (2005). Avrupa Birliği'ndeki vergi uyum çalışmaları ve Türkiye, TBB Dergisi, 56, 261- 280.
- Suer, M. Z. (1999). Avrupa Birliğinde vergi uyumlaştırması ve Türk vergi sistemi üzerine etkileri, Ankara.
- Tuncer, S. (2001). Gümrükler ve gümrük vergileri (teori-uygulama), Yaklaşım Yayınları, Ankara.
- Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı (2016). Avrupa Birliği bütçesi, Nisan 2016, Ankara.[Online] http://www.ab.gov.tr/files/EMPB/ab_butcesi.pdf, Erişim Tarihi: 01.06.2017.